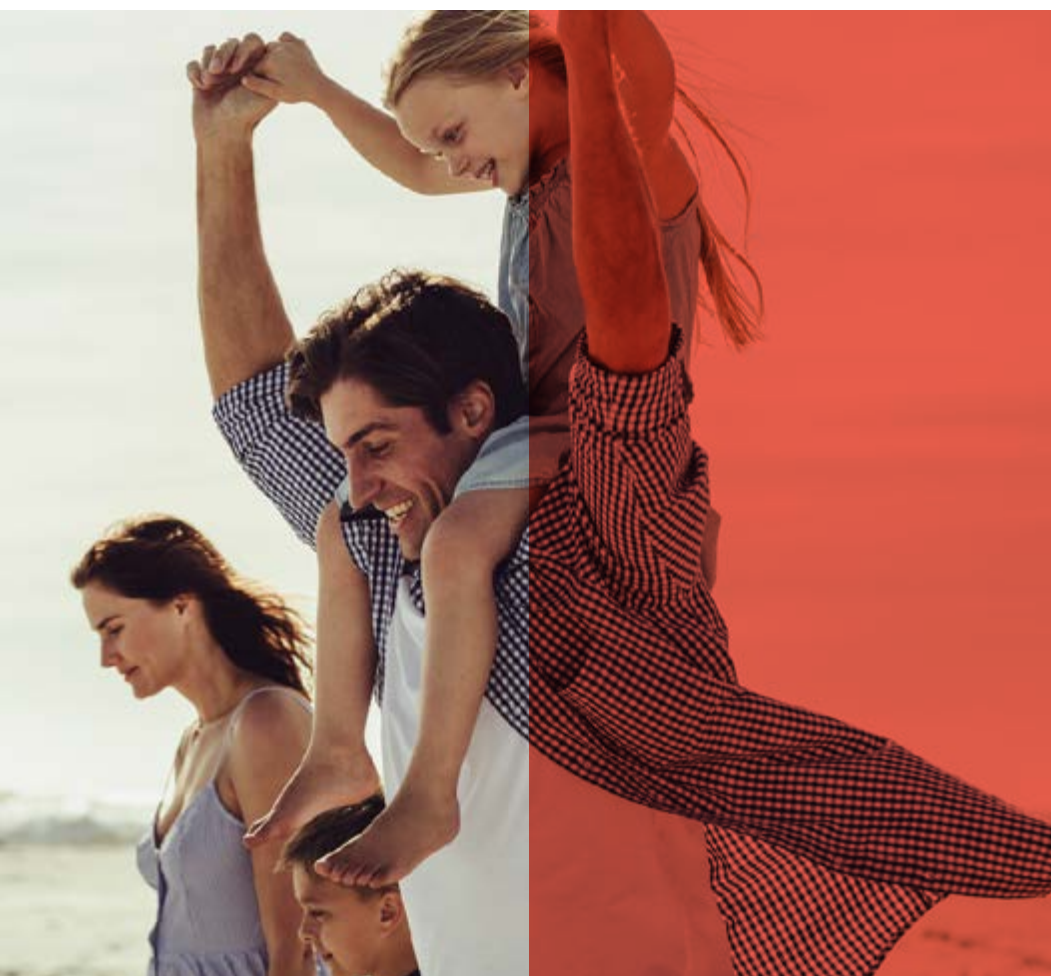

Welke risico's willen uw deelnemers lopen?

Compleet onderzoek naar risicobereidheid

Lightpaper

TKP

Onze lightpapers

In de pensioenwereld werken we toe naar een heel nieuw stelsel. Grote veranderingen en nieuwe wet- en regelgeving gaan daardoor hand in hand. Onderweg naar het nieuwe stelsel komen we nog wel een aantal grote vraagstukken tegen. In onze lightpapers delen we onze visie daarop en duiden we wat dat voor u betekent. Deze keer: hoe een goed en compleet onderzoek naar risicobereidheid onder deelnemers eruitziet.

Daarom een risico- bereidheidsonderzoek

Welke risico's willen uw deelnemers straks, in het nieuwe pensioenstelsel, lopen? Dat lijkt een vrij subjectieve vraag, met een sterk individuele uitkomst. Maar doordat de risico's gaan verschuiven van het collectief naar het individu, is het voor pensioenuitvoerders wel belangrijk hun deelnemers deze vraag te stellen. Om zo een goed beeld te krijgen van de risico's die hun deelnemers – per leeftijdsgroep – willen lopen. Bovendien stelt de nieuwe Wet toekomst pensioenen (Wtp) een dergelijk onderzoek verplicht.

Wij ontwikkelden een aanpak en online tool waarmee u als pensioenuitvoerder de risicobereidheid van uw deelnemers effectief in kaart brengt. Deelnemers vullen de tool zelf online in. De uitkomsten geven u, dankzij de wetenschappelijke methode, een betrouwbaar én goed toepasbaar beeld van de risicobereidheid van uw deelnemerspopulatie. In deze lightpaper delen wij met u onze visie op dit onderzoek en onze aanpak erachter.

Risico's verschuiven naar deelnemers

Ons pensioenstelsel ontwikkelt zich van een systeem dat grotendeels gebaseerd is op aanspraken, naar een systeem gebaseerd op vermogen. Daarmee verschuiven de beleggingsrisico's van het collectief naar individuele deelnemers. Hele groepen mensen krijgen daardoor te maken met risico's waar de meesten zich nooit eerder om bekommerden. Sommige deelnemers worden – na alle aandacht in de media – onrustig van die nieuwe beleggingsrisico's, anderen willen best wat risico op de beurs lopen voor een hoger pensioen. Maar wat vinden úw deelnemers? Omdat hun risicohouding een belangrijke voedingsbodem is voor uw beleid (en vanwege de nieuwe wetgeving), belangrijk om te achterhalen.

Toepassen in beleid

Door de grote verscheidenheid in risicopercepties is voor het vaststellen van risicobereidheid een gedegen onderzoeks aanpak nodig. Inclusief een objectieve onderbouwing. Zo ontdekt u wat echt de risicohouding van uw deelnemers is – althans, het meest complexe deel om te onderzoeken: de risicobereidheid. Welke risico's uw deelnemers willen lopen. Daarnaast is er de risicocapaciteit: welke risico's uw deelnemers kunnen lopen. Daarvoor zijn gegevens uit de pensioenadministratie nodig, aangevuld met gerichte vragen aan deelnemers. Een gedegen en complete onderzoeks aanpak levert u álle benodigde informatie zodanig, dat u het effectief kunt vertalen naar beleid. Voor het bepalen van de toedelingsregels, bijvoorbeeld.

Klaar voor de Wtp

Daarnaast is er de wettelijke verplichting van een risicobereidheidsonderzoek. In de Wtp wordt het verplicht om eens in de 5 jaar zo'n onderzoek uit te voeren. De AFM heeft al een raamwerk voor toetsing gesuggereerd, met criteria voor een succesvolle methode om risicobereidheid te meten. Zo moet het makkelijk uitvoerbaar zijn, zo rationeel mogelijk, passend, meetbaar en moet het inconsistente antwoorden kunnen ondervangen. Met de wetenschappelijke methode die wij, samen met specialisten van Aegon, als basis kozen, voldoet onze onderzoeks aanpak aan al deze kenmerken.

Wat de wet over risicohouding zegt

Nu...

In de pensioenwereld kennen we het begrip risicohouding al langer. Zowel voor DB- als voor DC-regelingen zijn uitvoerders verplicht om die risicohouding vast te stellen. Bij DB-regelingen, nu nog het grootste deel, hoeft dat echter alleen op totaalniveau.

... en straks

Met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) verandert dat. De definitie van de risicohouding (de 'risicopreferentie') wordt uitgebreider dan nu alleen voor DC-regelingen geldt. En wordt – bijvoorbeeld – per leeftijdscohort vastgesteld. Welke cohorten dat gaan zijn, is overigens nog niet duidelijk. Ergens tussen de 3 (starter, mid-career, pensioengerechtigd) of 80: een cohort per jaar. Houdt de wetgever rekening met de status van deelnemers (actief, slaper, pensioengerechtigd), dan kan het totale aantal zelfs meer dan 80 worden.

Laat de ratio bepalen wat de bereidheid is

In het nieuwe pensioenstelsel wordt de risicohouding van deelnemers steeds belangrijker. Zo worden de resultaten van beleggingen straks gedifferentieerd toebedeeld, in ieder geval naar leeftijd. Maar weet u al hoeveel risico elke leeftijdsgroep wil lopen? Voor uw toedelingsbeleid kunt u niet meer zonder goed inzicht in de risicohouding van uw deelnemers. En met goed inzicht bedoelen we: gebaseerd op een betrouwbaar uitgevoerd onderzoek, met uitkomsten (data) die u ook werkelijk kunt inzetten bij het vaststellen van uw beleid.

Brede vraagstelling

Nu wordt onderzoek naar risicobereidheid nog vaak als een kwalitatief onderzoek opgepakt. De uitkomsten zijn daardoor niet goed toe te passen. Ratio en emotie lopen door elkaar in (niet-wetenschappelijk gevalideerde) risicovragenlijsten, die vooral semantiek gebruiken om een inschatting te maken van de risicohouding. Denk aan vragen als 'Hoe risicoavers bent u?', of: 'Hoe vervelend vindt u het als uw portefeuille met 10% daalt?'

Doordat wij al jaren onderzoek doen naar de behoeftes van deelnemers en werkgevers weten we dat dergelijke ingewikkelde of brede vraagstellingen geen zuivere resultaten opleveren. Tal van omgevingsfactoren beïnvloeden de beantwoording, waardoor uitkomsten wisselend zijn en onvoldoende houvast geven bij de vertaling naar consistent beleid. Wij pleiten daarom voor een scheiding tussen ratio en emotie en voor het gebruik van een wetenschappelijk bewezen methode. Dat geeft de

zekerheid van heldere uitkomsten en data waarop u ook echt uw beleid kunt aanpassen of verfijnen.

Choice Sequence-model biedt beste basis

Wetenschappers, vooral uit de gedragseconomische hoek, gebruiken verschillende gevalideerde methodes om de risicobereidheid te meten. Daarvan is er één die volgens ons het best toepasbaar is. Dat is het Choice Sequence (CS)-model. Ook AFM-onderzoekers gaven aan dat deze methode, naast een andere, de betrouwbaarste uitkomsten biedt.

Zo rationeel mogelijk

Volgens die CS-methode krijgen deelnemers een reeks van keuzes tussen 2 risicovolle opties. De gepresenteerde opties zijn afhankelijk van de eerder gemaakte keuzes van een deelnemer. Zo brengen we de risicobereidheid steeds preciezer in kaart. Na elke vraag bekijken we bovendien hoe consistent een deelnemer antwoord geeft. Is het inconsistent,

dan krijgt een deelnemer extra vragen voorgelegd. Op die manier komt een deelnemer ook na een 'fout' antwoord toch bij de werkelijke voorkeur uit. Zo zorgen we ervoor dat rationele overwegingen de keuze bepalen.

Zo persoonlijk mogelijk

Doordat we meteen in het begin de persoonlijke situatie in kaart brengen – denk aan leeftijd, opgebouwd pensioen en andere financiële gegevens – kunnen we de (vervolg)vragen en keuzeopties automatisch toespitsen op de persoonlijke situatie van een deelnemer. Daarvoor werken we met verschillende scenario's. Dus naast een rationele weging van risico's, kunt u ook rekenen op een persoonlijke benadering van uw deelnemers.

5 aandachtspunten

Met een wetenschappelijk beproefde methode, die aansluit op de bevindingen van de AFM, voedt u het vertrouwen en vergroot u het zicht op bruikbare resultaten. Maar hoe zorgen wij ervoor dat u resultaten krijgt die u daadwerkelijk naar beleid kunt vertalen? Voor ons – we zijn tenslotte een pensioenuitvoeringsorganisatie – zijn uitvoerbaarheid en uitlegbaarheid altijd belangrijke criteria. Van regelingen in brede zin, maar ook van een risicobereidheidsonderzoek als dit.

1. Zorg voor een compleet beeld

Een goed risicobereidheidsonderzoek is compleet. Het gaat over de hele risicohouding – niet alleen de risicobereidheid, maar ook de risicocapaciteit wordt meegenomen. Wat willen en kunnen deelnemers eigenlijk aan risico dragen? Doordat wij de gegevens die het CS-onderzoek voortbrengt, combineren met de andere data uit uw pensioenadministratie ontstaat een volledig beeld. Voor onze bestaande klanten kan dat zelfs extra eenvoudig: daar hebben we al veel gegevens van in onze administratie.

Omdat we in onze sector nu eenmaal spreken over een risicobereidheidsonderzoek (en de wetgever over ‘risicopreferentie’) sluiten we ons bij die benaming aan. Maar omdat we ook de capaciteit meenemen, zou het eigenlijk correcter zijn om te spreken over een risicohoudingsonderzoek.

2. Houd het begrijpelijk

Uit onze onderzoeken naar activerende pensioencommunicatie weten we hoe belangrijk focus is. Veel informatie verstrekken werkt niet – sterker nog, het werkt zelf averechts. Voor deelnemers is het al snel te veel, waardoor ze afhaken. Dat geldt ook voor het invullen van ingewikkelde vragenlijsten. Vullen deelnemers zomaar wat in omdat ze het niet goed begrijpen, dan ontstaat een verkeerd beeld van de

risicobereidheid. En beseffen deelnemers wel voldoende dat ze, als ze risicomijdende antwoorden geven, mogelijk ook kiezen voor een lager pensioen? Door de vraagstelling begrijpelijk te houden, helder te zijn over consequenties én door eventuele inconsistenties te ondervangen met herhalingsvragen, voorkomen we dat u als uitvoerder gevoed wordt met verkeerde informatie over de risicobereidheid van uw deelnemers.

3. Maak het persoonlijk

Deelnemers verschillen nogal in de mate waarin ze risico willen lopen. De risicobereidheid is nauwelijks te bepalen op basis van traditionele karakteristieken als geslacht, leeftijd of inkomen. Er is er maar één die iets over die risicobereidheid kan zeggen, en dat is een deelnemer zelf. Zoals we al eerder vaststelden, werken te directe, brede of complexe vragenlijsten niet. Uitkomsten zijn onbetrouwbaar en bovendien niet goed bruikbaar. De CS-methode die wij gebruiken, houdt wél rekening met de verschillen tussen deelnemers. Een deelnemer krijgt, op basis van de eigen gegevens, een scenario te zien dat toegespitst is op de eigen situatie. Elke keuze die een deelnemer maakt, bepaalt welke vervolgsenario's of -keuzes zij of hij voorgeschoteld krijgt. Dat maakt elke vraag relevant en persoonlijk voor hem of haar.

4. Niet vergeten: de weg ernaartoe

Het onderzoek kan nog zo goed zijn, als deelnemers de moeite niet nemen om in de onderzoekstool hun antwoorden in te vullen, heeft u er nog niets aan. Daarom is het activeren van deelnemers een belangrijk onderdeel van ons werk. We maken de drempel zo laag mogelijk, de weg ernaartoe helder en de tool zelf richten we in op conversie, zodat deelnemers het onderzoek ook daadwerkelijk afronden. Dat doen we op een gebruiksvriendelijke manier, met campagnes die goed getest zijn en altijd met het oog op deelnemersbehoeftes. Met als resultaat dat het vertrouwen in en de relatie van deelnemers met u alleen maar sterker wordt.

5. Eigen vertrouwde uitstraling

Een onderzoek naar risicobereidheid gaat gepaard met vragen naar privacygevoelige zaken. Deelnemers van onze klanten kunnen het onderzoek via (en later wellicht ook in) de bekende Mijn omgeving op de website van de eigen pensioenuitvoerder invullen. In een stijl en uitstraling die ze kennen en vertrouwen. Daarnaast is veel informatie over deelnemers al bij ons beschikbaar, waardoor we data goed en veilig kunnen combineren, zonder dat de privacy in het geding komt. Maar ook voor andere pensioenuitvoerders kunnen wij de tool afstemmen op de eigen huisstijl.

Zo werkt ons risicobereidheidsonderzoek

- > Kiest u ervoor het besluitvormingsproces over uw beleggingsbeleid te baseren op de risicobereidheid van uw deelnemers? Dan biedt ons onderzoek een goede handreiking, met een rapportage waarin we alle uitkomsten (de risicobereidheid én de risicocapaciteit) helder rangschikken.
- > Heeft uw bestuur al een eerste conceptbesluit genomen? Dan kunt u de onderzoeksrapportage gebruiken om uw besluit te toetsen, voordat u het daadwerkelijk vertaalt naar beleid.

Meer weten over conversie en activatie?

In de whitepaper 'Even alle aandacht' leest u alles over onze visie op activerende pensioencommunicatie. Inclusief modellen en methodes die we gebruiken, en hoe wij daarmee uw deelnemers en werkgevers is beweging krijgen en houden. U downloadt de whitepaper op tkppensioen.nl/whitepapers.

Pensioen made easy

Pensioen is te belangrijk om ingewikkeld te zijn, vinden wij. Daarom investeren wij in toegankelijke pensioendienstverlening. Zodat deelnemers en werkgevers eenvoudig de juiste keuzes kunnen maken voor een financieel gezonde toekomst.

Samenwerking met Aegon

Doordat wij werken voor een breed scala aan pensioenuitvoerders – van bedrijfstakpensioenfondsen tot een verzekeraar – kunnen we alle soorten regelingen uitvoeren. We werken onafhankelijk, maar plukken wel de vruchten van de samenwerking met ons moederbedrijf Aegon. Voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek naar risicobereidheid, bijvoorbeeld. Waar Aegon als financiële instantie veel ervaring heeft met onderzoek naar risicohouding en -gedrag, inclusief wetenschappelijke basis, hebben wij veel ervaring met het onderzoeken van de beleving van pensioen. Wat vinden deelnemers belangrijk?

Voordelen van ons complete onderzoek naar risicobereidheid

- > U combineert risicobereidheid en -capaciteit tot een compleet beeld van de risicohouding van uw deelnemers, per cohort.
- > Met een gebruiksvriendelijke en deelnemersgerichte aanpak verstevigt u de relatie met uw deelnemers en het vertrouwen dat ze in u hebben.
- > Doordat onze onderzoeksaanpak flexibel is, kunnen we de inrichting aanpassen op – bijvoorbeeld – het aantal cohorten, of aanvullende vragenmodules toevoegen. Denk aan duurzaamheid.

- > Met goed inzicht in de risicobereidheid heeft u niet alleen houvast bij het vaststellen van uw beleggingsbeleid nu, het helpt u straks ook om – samen met de sociale partners – een objectief onderbouwde keuze te maken voor één of meerdere contractvormen.

Auteurs

Catharien Hamerslag

Senior consultant pensioencommunicatie

Mark Irwin

Actuarieel adviseur en manager Expertisecentrum TKP Pensioen

Gosse Alserda

Beleggingsstrateeg Aegon Asset Management en verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen

Rogier Potter van Loon

Gedragseconoom Aegon en verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Juni 2020

